

kmet motiko, tkalec statve, dijak knjigo — narod je postal vojska in vojska narod. Poljaki, Estrajharji, Čehi in Madjari, vsi za enega, eden za vse. Dnevi upanja in navdušenja! Vihralo je po skalah kamnite Notranjske, šumelo po lepi reški dolini. Burja navdušenja je osvežila srca, razjasnila oči. Hohenwart, Langer! Slava vama! Ded je odpustil vnuka, mati je poiskala zadnjo šmarno petico, premožni je pomagal revežu, vsi za enega, eden za vse. Hitro so bile dopolnjene vrste brambovskih bataljonov — žalostno so odhajali oni, ki so bili odveč. In na pomlad . . . Oj, na pomlad leta 1809. . . .

Grga se vrže v travo, zarije vanjo vroče čelo. Da ne bi čul zvonjenja, ne očitjanja dreves in lastne vesti! A prihaja po toplem vzduhu, po mehkih valčkih od solnca obsevane Reke. Vedno glasneje zvonijo in grmi . . . Podi spomin na bele roke, na sladki dih dekličin. O Grga, to ni premski zvon! Tako gromko brni šenklavški v Ljubljani, tako grme topovi v strelišču, tako šumi drevje pod gradom. In pisane vrste meščanov in rokodelcev stoje negibno pred streliščem. V strelišču rama ob rami brambovci, meščanskih polkov častniki. Sveta resnost na vsakem obrazu: Blagoslavljujejo brambovski prapor . . . Ob njem stoji pevec, čigar glas je navduševal mladino za Avstrijo . . . Ljubezen do domovine je poudarjal nadvojvodov nagovor. Prisegali so, klicali so nebo za pričo, da pojdejo z veseljem za praporom. Prisegali so . . . Zdaj se zbirajo v Ljubljani pred stolnico, kašljajo, se napihujejo, da ulove milostljiv pogled francoskega guvernerja. Zdaj potujejo v Pariz . . . Eden za čast, drugi za korist. Pevec brambovcev proslavlja Napoleona — brambovci so pobiti, prognani — ali brezznačajni . . . Ta za svetinjo, oni za službo . . . Na strelišču se vrste veselice. Napoleonov rojstni dan. Na Premu se zbirajo graščaki okrog komisarja, v Ljubljani se vse sveti orožja, epaulet. Evropa se čudi — kajti Kranjska je postala hitro francoska. Za Napoleonov praznik pogosti guverner plemstvo, meščane in reveže, deli med strelce nagrade. In slavoloki, zdravice, pesmi in govori, ki bodo priobčeni v uradnem listu, bodo pričali o pasji privrženosti onih, ki so prisegali za Avstrijo! Onih, ki so pozdravljali vriskaje prve zmage Karlove. O, prekmalu se je izkadil dim topov, ki so oznanjali svetu zmage pri Sacilu in Fontani Freddi. Esslingenu je sledil Vagram, navdušenju ponižanje, sramota . . . O Avstrija, ti geslo bivših brambovcev!

Kdo je mislil, kdo verjel?! Cesar sam je izročil svoje otroke tujcu, izročil mu je lastno hčer . . . Narod ni hotel, ni mogel verjeti. Sam je hotel vstati, prepoditi tujca. V boj na nevernike! Za Avstrijo! Orsič, Hohenwart, du Montet! Imena, draga junaški duši. Kot vihar ste zdaj tu, zdaj tam. Napoleonov ukaz pokliče brambovce. Zapade jim imetje, glava. Pa je le ena čast, Napoleon! Če je kaj stalnega, je moško poštenje, če je kaj svetega, je brambovska prisega. Umrl je junaški Andraž Hoferjev, umremo tudi mi, bijemo do smrti boj zoper tuje tiranstvo. Kdor ima čut za narodno čast in last . . . Umirali smo, bežali, da nadaljujemo na tujem boj zoper moloha, nenasitnega krvi in dežela. In zdaj, Grga . . . Čutiš, kako

VESELI JAKA

JANEZ GEHRTS

peče rana na glavi, vidiš, kako gore praske po rokah — sram jih je tvoje brezznačajnosti, Ilirija, sèn mladih src, te ne moti. Moti te samo razgreta kri. „Mati ti bom in sestra,“ je rekla . . . Bodi mož, Grga, da ne pljune brd značajni sin, ko izpregovori tvoje ime. Bodi mož . . .

Dolgo leži Grga v travi. Sedanost, prošlost, prihodnost se mu zamedejo v vrtinec, ne ve več prav, kje je, kam hoče. Reže v srcu, v duši, v glavi. Zdi se mu, da jaše v mesečni noči po Ljubljanskem polju. Z du Montejem na ples s Francozi. Ljubljana spi, luči v gradu naznanjajo, da bdi francoska po-